

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ
«КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО»**

ЛАВРЕНЧУК НАТАЛЯ МИКОЛАЇВНА

УДК 332.145

**ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА НА ОСНОВІ ПРОГНОЗНОГО
ПІДХОДУ (НА ПРИКЛАДІ ПрАТ «АГРОФІРМА БЕРЕЗАНСЬКА
ПТАХОФАБРИКА»)**

8.03060104

«Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності»

АВТОРЕФЕРАТ
дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня
«МАГІСТР»

Київ – 2017

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Розвиток економічних зв'язків між країнами, стрімке зростання масштабу процесу глобалізації, збільшення рівня конкуренції на світовому ринку вимагає від вітчизняних підприємств постійного втілення заходів щодо забезпечення розвитку своєї зовнішньоекономічної діяльності (далі – ЗЕД). Значення ЗЕД в усіх країнах, у тому числі в Україні, постійно зростає, оскільки це важлива й невід'ємна сфера господарської діяльності, яка при ефективному використанні всього комплексу сучасних форм і методів міжнародних економічних відносин здатна впливати на технічне удосконалення виробництва, підвищення продуктивності праці і якості продукції, що виробляється. Завдяки успішній діяльності вітчизняних підприємств на зовнішніх ринках та ефективній співпраці з іноземними партнерами можливе покращення позиції України на світовій арені. Діяльність підприємств на зовнішніх ринках сприяє пристосуванню країни до системи міжгосподарських відносин, формуванню економіки відкритого типу.

На сьогодні науковцями досліджено ряд підходів щодо забезпечення розвитку ЗЕД. Ця проблема розкривається у працях таких вітчизняних та іноземних науковців: Зосимової Ж. С., Кредисова А., Вівчара О. І., Гошти А. В., Наумової Л. М., Дробишевої О.О. та інших. Однак здебільшого у зазначених працях розглядаються ресурсний та функціональний підхід до розвитку ЗЕД. Невирішеним питанням є забезпечення розвитку ЗЕД підприємств на основі прогностного підходу, який передбачає визначення і економіко-математичне обґрунтування перспективних напрямів розвитку ЗЕД підприємства. Вказані обставини визначили вибір теми і зміст завдань дипломної роботи, зумовили їх актуальність та практичне значення.

Мета і завдання дослідження. Метою дипломної роботи є розкриття теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій щодо забезпечення розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства на основі прогностного підходу.

Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких завдань:

- дослідити сучасні наукові підходи щодо забезпечення розвитку ЗЕД;
- проаналізувати місце прогнозування у системі менеджменту ЗЕД;
- надати загальну характеристику ПрАТ «Агрофірма Березанська птахофабрика», проаналізувати основні показники його діяльності;
- оцінити поточний рівень ефективності ЗЕД підприємства;
- дослідити ринки збуту птахофабрики;
- розробити рекомендації щодо забезпечення розвитку ЗЕД досліджуваного підприємства;
- обґрунтувати економічну доцільність запропонованих заходів та сформулювати прогноз напрямків розширення діяльності птахофабрики.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження даної роботи є зовнішньоекономічна діяльність підприємства.

Предмет дослідження – забезпечення розвитку ЗЕД підприємства на основі використання прогнозного підходу.

Методи дослідження. Теоретичною базою дослідження є сучасні теорії ринкової економіки, періодичні публікації українських і зарубіжних учених з питань організації та управління ЗЕД підприємства, визначення проблем та перспектив розвитку ЗЕД, дослідження її особливостей, тенденції, умов покращення, аналіз внутрішнього, так і зовнішнього ринку.

Інформаційну базу дослідження склали: економічна література і періодичні видання, аналітичні дані з різних напрямків діяльності підприємства, матеріали Державної служби статистики України, Європейської Асоціації виробників яєць та яєчних продуктів, Продовольчої і сільськогосподарської організація Об'єднаних Націй, програми розвитку підприємства, а також результати досліджень, виконаних автором.

У роботі використані статистичні, абстрактно-логічні методи, порівняльний та техніко-економічний аналіз, узагальнення експертних оцінок. При аналізі господарської (у тому числі зовнішньоекономічної діяльності) було застосовано статистичні методи дослідження числових даних: вертикальний (структура показників)

та горизонтальний (динаміка показників) аналіз; метод коефіцієнтів (при аналізі основних показників діяльності підприємства та ефективності ЗЕД); при розрахунку показників ефективності запропонованого проекту було використано метод моделювання на основі побудови регресійної моделі; структурно-логічний аналіз (при побудові логіки та структури дипломної роботи).

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні доцільності і можливості використання прогностичного підходу у системі забезпечення розвитку зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств на прикладі галузі птахівництва; розробці механізму освоєння вітчизняними підприємствами ринку країн Субсахарської Африки.

Практичне значення одержаних результатів. Використання результатів дипломної роботи надасть можливість вдосконалити ЗЕД вітчизняних підприємств, оптимізувати систему планування діяльності, розроблений алгоритм прогнозування обсягу виробництва дозволить своєчасно контролювати обсяги реалізації продукції, запропоновані напрямки розширення діяльності забезпечать збільшення обсягів експорту продукції. Окремі положення запропонованих рекомендацій розвитку ЗЕД впроваджено у практичну діяльність ПрАТ «Агрофірма Березанська птахофабрика» (акт впровадження №715 від 10.01.2017).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні та практичні результати дослідження доповідались на: VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю «Сучасні підходи до управління підприємством» (м. Київ, 2016).

Публікації. За результатами дипломної роботи освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» опубліковано 3 наукові праці, серед яких 1 – у фахових виданнях, 1 в інших виданнях та 1 тези доповідей.

Структура та обсяг роботи. Дипломну роботу викладено на 110 сторінка. Робота складається зі вступу, розділу 1, розділу 2, розділу 3, висновків до кожного розділу, висновків до роботи в цілому, переліку посилань, додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, сформульовано мету та завдання дослідження, визначено предмет та об'єкт дослідження, зазначено наукову новизну.

У першому розділі «Теоретичні аспекти забезпечення розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства на основі прогностичного підходу» розглянуто наукові підходи щодо вдосконалення зовнішньоекономічної діяльності підприємства, охарактеризовано прогнозування як метод забезпечення розвитку підприємства, висвітлено сучасні проблеми використання прогностичного підходу в управлінні зовнішньоекономічною діяльністю підприємства.

За результатами дослідження можна виділити такі наукові підходи щодо забезпечення розвитку ЗЕД підприємства:

- формування та реалізація стратегії і тактики зовнішньоекономічної діяльності підприємства, визначення єдиного напрямку, який буде враховувати внутрішні можливості підприємства та ринкові фактори, що здійснюють вплив на його функціонування;
- використання нових форм організації та реалізації ЗЕД з використанням сучасних технологій та розробок, методів і підходів, економіко-математичних моделей;
- державна підтримка зовнішньоекономічної діяльності вітчизняних підприємств, оскільки одним з найважливіших факторів економічного добробуту країни є взаємозалежність стану економіки держави та ефективності зовнішньоекономічних відносин;
- підбір кваліфікованого персоналу для управління та реалізації зовнішньоекономічної діяльності;
- забезпечення доступу до інформаційних систем загального користування, створення спеціалізованих мереж інформації;
- забезпечення сприятливих умов для розвитку інфраструктури зовнішньоекономічної діяльності підприємств;

- сприяння залученню закордонних інвестицій, створення вільних економічних зон, технопарків, кластерів, хабів, які дозволяють об'єднати спільні зусилля у розвитку ЗЕД та сприяють залученню іноземних коштів;
- створення системи аналізу та прогнозування зовнішньоекономічної діяльності підприємств;
- використання успішного іноземного досвіду, залучення у спільні міждержавні проекти на взаємовигідних умовах.

У роботі обґрунтовано значення прогнозування у системі планування діяльності підприємства з метою забезпечення стабільності зростання показників його діяльності. Прогнозування використовується на етапі планування і забезпечує реалізацію концепції розвитку об'єкту або явища на плановий період. Також прогнозування є необхідним на етапі реалізації плану, при оцінці досягнутих результатів щодо пошуку напрямів додаткових управлінських рішень, призначених для усунення відхилень у показниках розвитку.

В основі прогнозування – закладено процес розробки прогнозу. Прогнозування дозволяє виявити ситуації, які слід враховувати в майбутньому, і обґрунтувати заходи щодо впливу на них. Необхідність прогнозування пояснюється невизначеністю майбутнього: ефект від прийнятого рішення не відчувається у короткостроковій перспективі. Як наслідок, достовірне прогнозування майбутнього стану підвищує ефективність процесу прийняття рішень.

Завдяки прогнозуванню менеджери підприємств можуть визначати можливості розвитку організації, пропонувати альтернативні шляхи та терміни виконання комплексних програм підприємства. Комплексна програма – «це система взаємозв'язаних між собою за змістом, строком, ресурсами та місцем проведення заходів, дій, які скеровані на досягнення єдиної мети, вирішення загальної проблеми». Комплексна програма містить цілі, шляхи і способи вирішення певної проблеми.

Процес прогнозування здійснюється на основі використання різноманітних методів. Класифікація методів прогнозування наведена на рис. 1.

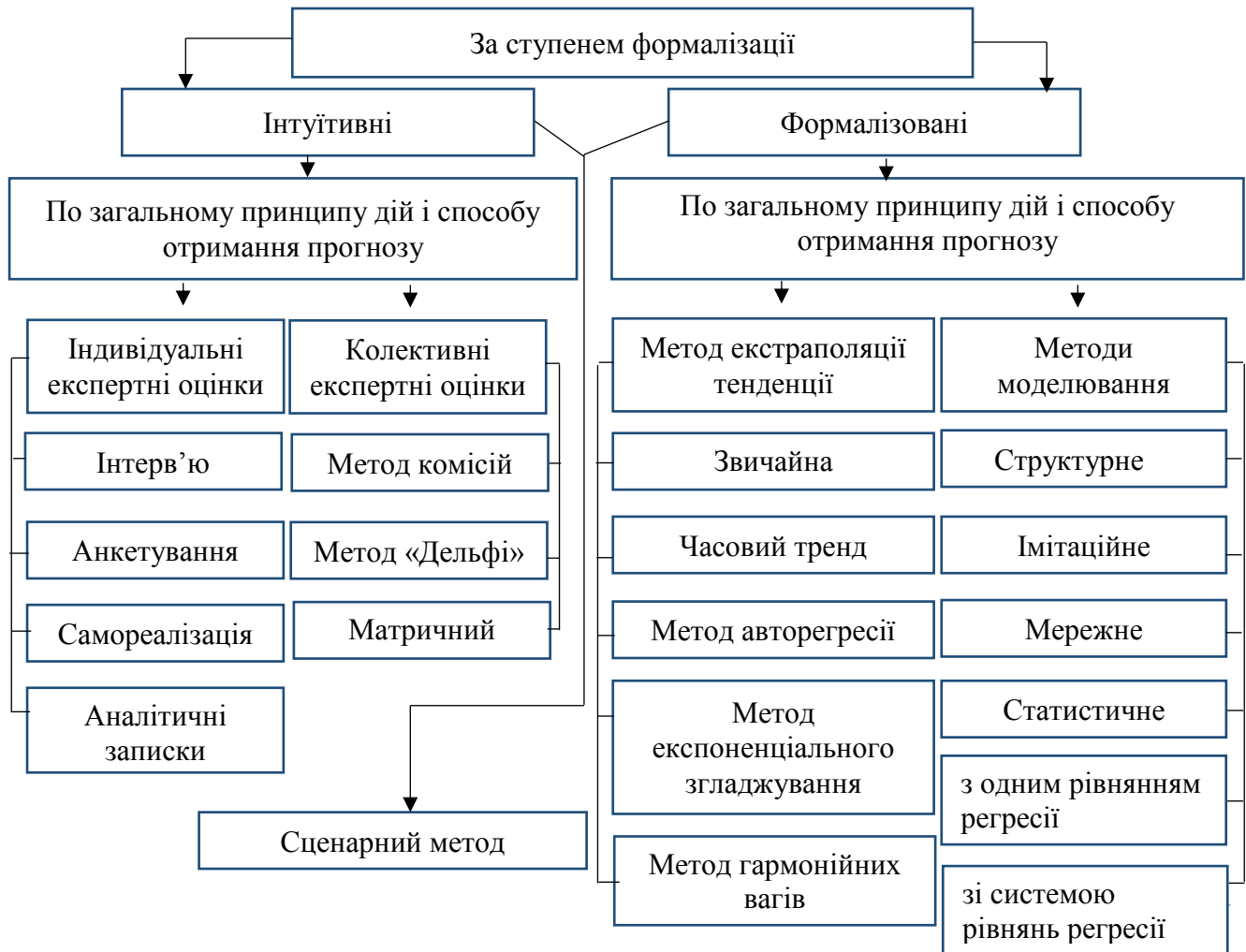

Рис. 1. Класифікація методів прогнозування

За принципами формування прогнозу виділяють три групи методів: екстраполяцію, моделювання і експертні оцінки, детальна характеристика яких наведена у табл. 1.

Результативність прогнозу залежить від обраного методу прогнозування. Метод прогнозування має обиратися таким чином, щоб забезпечити функціональну повноту, достовірність та точність прогнозу.

Таблиця 1. – **Характеристика основних методів прогнозування**

Методи екстраполяції	Базуються на статистично обґрунтованих тенденціях зміни кількісних характеристик об'єкта; є одними з найпоширеніших серед усіх способів економічного прогнозування; до них відносять: найменших квадратів, рухомих середніх, експоненційного згладжування та інші.
Методи моделювання	Полягають у побудові певних моделей, за допомогою яких отримуються прогнозні показники; до них відносять: прийоми структурного, сітьового, матричного моделювання та інші.
Методи експертних оцінок	Полягають у використанні знань і досвіду експертів; належать до неформалізованих методів і застосовуються у разі неможливості врахувати вплив багатьох факторів через значну складність об'єктів прогнозування.

Процес планування діяльності підприємства обмежується та ускладнюється рядом об'єктивних і суб'єктивних причин. Перш за все, підприємство не володіє повними даними про свій поточний та майбутній стан і не в змозі передбачити всі зміни, що можуть статися в середовищі його функціонування.

Навіть сучасні підприємства, що володіють потужними інформаційними системами та мають доступ до цінних джерел інформації, не в змозі повністю виключити невизначеність, і відповідно, повністю спланувати свою діяльність. Оскільки, усунення невизначеності є нездійсненним завданням через неможливість виключити вплив зовнішніх факторів, різноманітності неспівпадаючих інтересів та дій. Невизначеність характеризується нечіткістю використовуваних думок і оцінок експертів, неповнотою й неточністю даних про основні параметри і умови об'єкта прогнозування.

Прогнозування зовнішньоекономічної діяльності підприємства характеризується певними особливостями. Перш за все, це пов'язано з необхідністю збору, обробки та аналізу значного масиву інформації. Серед великого об'єму даних досить часто можна вибрати нерелевантну інформацію і упустити дійсно важливі речі.

Зважаючи на специфіку зовнішньоекономічної діяльності, яка передбачає дослідження та аналіз іноземних ринків, процес прогнозування ускладнюється обмеженістю та доступністю інформації про іноземні ринки. Вітчизняні підприємства

витрачають значні кошти на моніторинг та контроль ситуації на зовнішніх ринках з метою вчасного реагування на зміни, що відбуваються.

Розвиток глобальної мережі інтернет сьогодні відкриває доступ до широкого кола інформації, але в той же час її достовірність не завжди підтверджується. Щоб отримати надійні дані, потрібно налагоджувати співпрацю з агентствами, що надають відповідні послуги. Вартість таких послуг часто є зависокою для вітчизняних підприємств.

У другому розділі «Аналіз зовнішньоекономічної діяльності ПрАТ «Агрофірма Березанська птахофабрика» висвітлено організаційно-економічну характеристику ПрАТ «Агрофірма Березанська птахофабрика», проаналізовано систему планування та прогнозування підприємства, досліджено ринки збуту птахофабрики.

Приватне акціонерне товариство «Агрофірма Березанська птахофабрика» спеціалізується на виробництві харчового курячого яйця, яєчного порошку та вирощуванні ремонтного молодняку птиці кросу «Ломан білий» та «Ломан коричневий».

Березанська птахофабрика відома в Україні як один з лідерів ринку, чия продукція відповідає кращим стандартам якості. Виробничі потужності підприємства представлені кількома цехами та підрозділами, основними з яких є 10-ярусний цех кліткової курки (у сфері його відповідальності перебуває виробництво яєць для дієтичного харчування), потужністю 1 млн 200 тис. птахомісць та цех вирощування ремонтного молодняку птиці на 360 птахомісць, що дає змогу підготувати до 1 млн. ремонтного молодняку курей-несучок.

Основним видом продукції птахофабрики є куряче яйце – 93 % у структурі виготовленої продукції. Саме цей вид продукції визначає профіль діяльності птахофабрики.

У 2015 році порівняно з 2014 обсяг виробництва яєць збільшився на 62 %, м'яса курячого на 12 %, яєчного порошку на 27 %. У 2015 році спостерігається значне

зростання показників обсягу виробництва та реалізації продукції. Це пояснюється тим, що у 2015 птахофабрика запустила в експлуатацію новий цех, що призвело до збільшення виробничих потужностей, а також падінням курсу національної валюти. Аналіз результатів господарської діяльності підприємства представлений у табл. 2.

Таблиця 2. – Аналіз результатів господарської діяльності ПрАТ «Агрофірма Березанська птахофабрика»

Показник	2013	2014	2015	Відхилення 2015/2014		Відхилення 2015/2013	
				Абсолютне	%	Абсолютне	%
Коефіцієнт оборотності запасів	1,96	12,32	3,14	-9,18	-5	1	60
X	тис. грн			X	X	X	X
Середньорічна вартість запасів	13 509	16 602	103 306	86 704	522	89 797	665
Собівартість продукції	151 138	204 552	324 016	119 464	58	172 878	114
Обсяги виручки від реалізації	166 867	225 506	389 807	164 301	73	222 940	134
Валовий прибуток	15 729	20 954	65 791	44 837	214	50 062	318
Матеріальні витрати	151 854	166 686	290 622	123 936	74	138 768	91
Витрати на оплату праці	12 767	7 850	16 542	8 692	111	3 775	30
Відрахування на соціальні заходи	4 693	3 056	5 804	2 748	90	1 111	24
Амортизація	14 128	12 292	10 321	-1 971	-16	- 3 807	- 27
Інші операційні витрати	222 177	75 413	440 132	364 719	484	217 955	98
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	13 647	7 729	-331 189	- 338 918	-4 385	-344 836	-2 527
Обсяг чистого прибутку	13 647	7 729	-331 189	- 338 918	-4 385	-344 836	-2 527

Отже, у 2015 році спостерігається значне підвищення показників діяльності: обсяг виручки зріс на 73%, валовий прибуток – на 214%. Це пояснюється збільшенням обсягу виробництва та реалізації продукції. Разом з цим, у 2015 році відбулося різке збільшення інших операційних витрат підприємства (на 484%), що стало однією з причин збиткової діяльності підприємства у 2015 році.

Оцінку ефективності експорту продукції птахофабрики у 2015 році було здійснено відповідно до методики Т. Миролубової. Результати розрахунків представлені у табл. 3.

**Таблиця 3. – Ефективність експорту ПрАТ «Агрофірма Березанська
птахофабрика»**

Показник	Рік				Відхилення, %		
	2012	2013	2014	2015	15/14	14/13	13/12
Обсяг експорту, кг	5863125	6436587	5733068,0	6023635,0	5,1	-10,9	9,8
Курс долара	8,0	8,0	11,9	21,8	83,7	48,8	0,0
Ee	33327468,3	41104044,6	70528202,5	333829851,7	373,3	71,6	23,3
E2	1,7	1,7	2,4	6,5	175,8	41,2	-1,2
E3	1,4	1,3	1,3	1,9	40,8	-1,2	-7,7
E4	13,6	15,1	27,3	117,7	330,6	80,8	10,9

Відповідно до отриманих даних можна зробити висновок, що птахофабрика здійснює успішну зовнішньоекономічну діяльність. Оскільки показник $E2 > 1$, а $E2 > E3$ за увесь аналізований період, то експорт яєць для підприємства є економічно вигідним, і відповідно варто шукати шляхи для збільшення обсягу експорту. Обсяг експорту у 2015 році зріс на 5 %, хоча надходження від експорту збільшились на 373 %. Таке стрімке зростання пояснюється збільшенням курсу долара на 84 % у 2015 році. Також 2015 рік характеризується значним зростанням ціни на яйця як на внутрішньому (97%), так і на зовнішньому ринку (67 %). Це пояснюється загальною тенденцією до зростання цін в країні (збільшенням індексу інфляції).

Обсяг експорту у 2014 році зменшився на 11 %, це пояснюється скороченням використання потужностей птахофабрики. У 2013 році спостерігається збільшення виробничої собівартості яєць (17,33 %) та цін (8,3 %) відповідно. Це спричинено зростанням цін на зерно та комбікорми, що використовуються для годівлі несучок, у зв'язку із зменшення врожайності.

На основі аналізу показника E4, можна зробити висновок, що прибуток підприємства від експорту у 2015 році складає 85 %, за період від моменту виготовлення до моменту реалізації авансований прибуток зробив 1,39 обороти.

Аналіз системи прогнозування на підприємстві є показав, що вона є неефективною, оскільки виготовлена продукція не в повному обсязі реалізується на ринку.

У 2015 році план з реалізації продукції не виконаний на внутрішньому ринку на 0,05 %, у 2014 та у 2013 році на – 0,15 %. На зовнішньому ринку спостерігається протилежна тенденція – фактичні значення реалізованої продукції в незначній мірі перевищують планові: у 2013 році на 9 тис. шт, у 2014 – на 10 тис шт., у 2015 – на 20 тис. шт.

Неефективність системи прогнозування призводить до того, що виготовлена продукція не реалізується на ринку і, як наслідок, підприємство зазнає збитки. Недоліки у здійсненні прогнозу не дозволяють підприємству повною мірою планувати свою діяльність щодо реалізації продукції на тому чи іншому ринку, використання виробничих потужностей та трудових ресурсів.

На рис. 2 представлено порівняння планових показників реалізації продукції з фактичними на внутрішньому ринку.

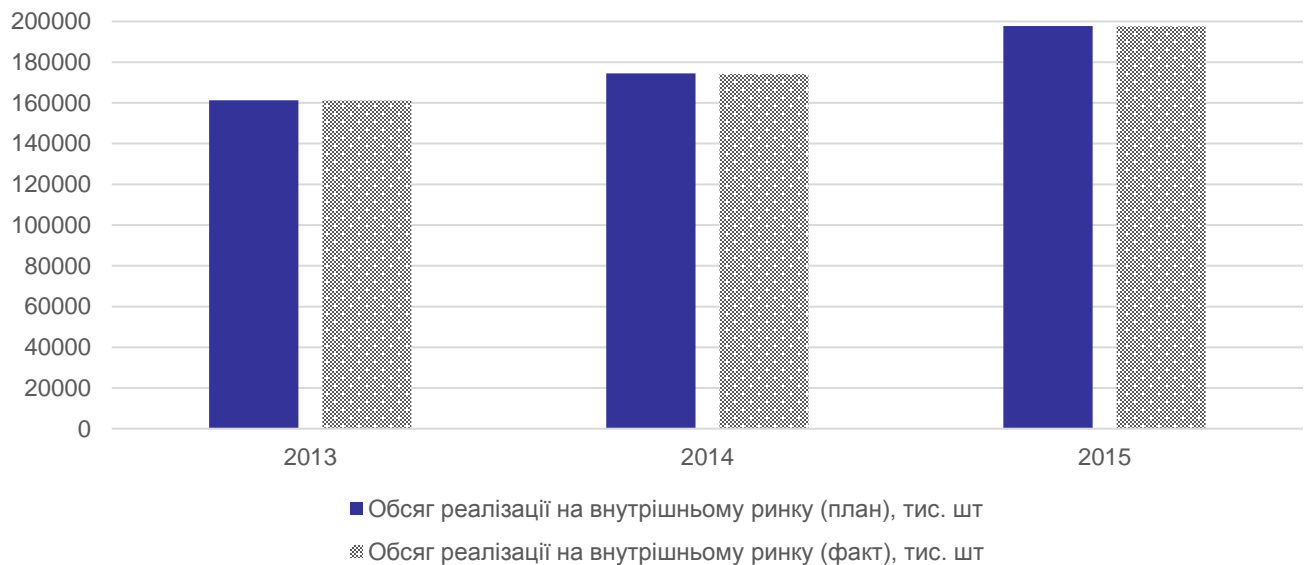

Рис. 2. Порівняння фактичних показників реалізації продукції на внутрішньому ринку із плановими, тис. грн.

З рис. 2 прослідковується тенденція відхилення планових показників реалізації продукції птахофабрики від фактичних, що призводить до понесення збитків підприємством.

На рис. 3 представлено порівняння планових показників реалізації продукції з фактичними на зовнішньому ринку.

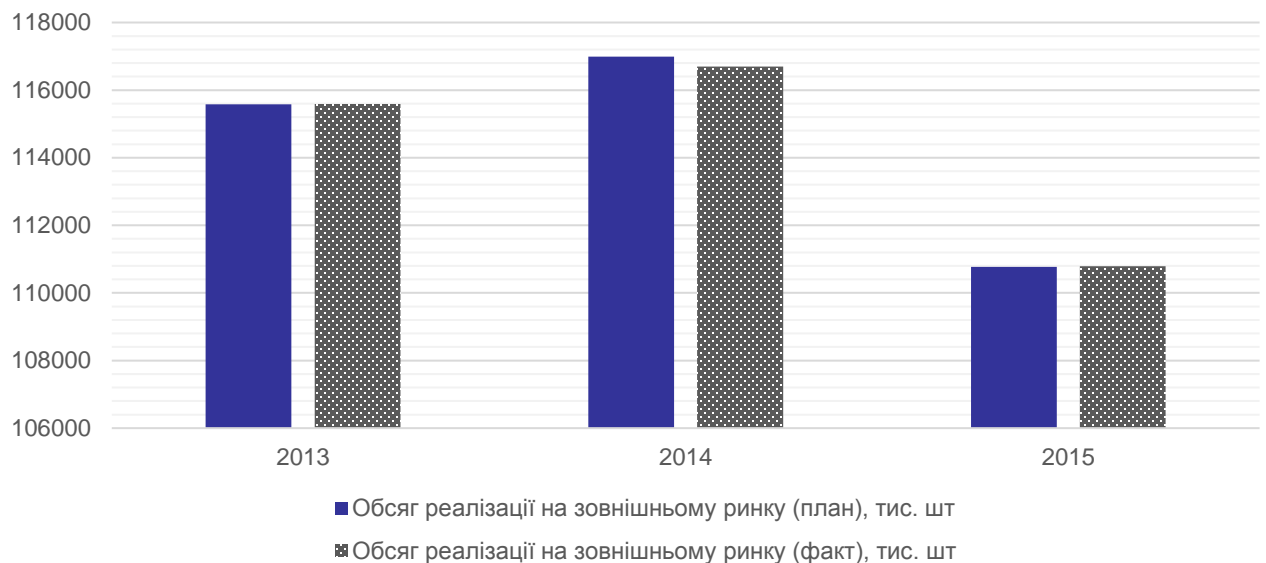

Рис. 3. Порівняння фактичних показників реалізації продукції на зовнішньому ринку із плановими, тис. грн.

З рис. 3 видно, що фактичні показники реалізації продукції на зовнішньому ринку перевищують заплановані значення. Таким чином, можна зробити висновок про доцільність збуту продукції, що не реалізується на внутрішньому ринку, на іноземних ринках.

Дослідження ринку птахівництва показало, що сьогодні воно є однією з економічно привабливих та перспективних напрямів тваринництва. Ринок продукції птахівництва характеризується зростаючою пропозицією і попитом на яйця. Разом з тим, висока привабливість ринку призводить до наявності високої конкуренції. Основними конкурентами птахофабрики як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку є вітчизняні підприємства: ПАТ «Авангард», ПАТ «Птахофабрика «Перше Травня», ПАТ «Птахофабрика «Україна», ПАТ «Чорнобаївське», ТОВ «Овостар». Такі

великі агропромислові комплекси як ПАТ «Авангард» та ГК «Овостар» у деякій мірі становлять загрозу для діяльності птахофабрики, адже багато компаній, що стикаються з певними труднощами мають велику ймовірність бути поглинутими цими гігантами птахівництва.

Географічна структура експорту птахофабрики представлена на рис. 4.

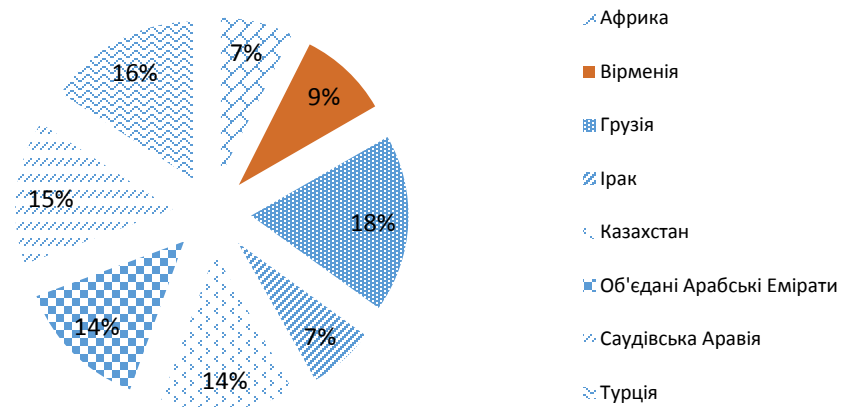

Рис. 4. Географічна структура експорту птахофабрики у 2015 році

Таким чином, в структурі експорту Березанської птахофабрики переважають країни Південної та Центральної Азії, Південної Європи та Африки.

Характеристика основних ринків збуту птахофабрики наведена у табл. 4.

Таблиця 4. – Характеристика основних зовнішніх ринків збуту

Показник	Грузія	Туреччина	Саудівська Аравія	ОАЕ
Насиченість, %	70	90	80	75
Конкуренція	Помірна	Висока	Висока	Помірно висока
Рівень цін	Середній	Високий	Високий	Високий
Ступінь налагодженості зв'язків з партнерами	Високий	Високий	Високий	Середній
Витрати на експорт	Помірні	Помірні	Високі	Високі
Попит	Помірний	Високий	Високий	Високий

На основі отриманих даних, можна зробити висновок, що більшість основних ринків збуту птахофабрики характеризується значною насиченістю, високим рівнем конкуренції.

У серпні 2015 році Березанська птахофабрика отримала дозвіл на експорт яєць до Ізраїлю. Наразі експорт вітчизняних яєць до Ізраїлю припинений через невідповідність ветеринарних вимог. Закриття ринку Ізраїлю є досить негативним для зовнішньоекономічної діяльності птахофабрики, зважаючи на його перспективність для вітчизняних виробників.

У третьому розділі «Напрямки розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства на основі прогностного підходу» надано рекомендації щодо розширення зовнішньоекономічної діяльності підприємства.

Для вирішення проблеми ефективного збуту продукції було розроблено методичний підхід для прогнозування обсягу виробництва продукції. На основі визначення факторів, що здійснюють вплив на обсяг виготовлення продукції була розроблена регресійна модель, що дозволяє отримати прогностні значення виготовленої продукції:

$$y = \beta_1 + \beta_2 \text{КП} + \beta_3 \text{ТГ} + \beta_4 \text{ПП} + \beta_5 \text{ВС} + \varepsilon.$$

Використовуючи стандартний метод оцінювання параметрів регресійної моделі, за допомогою засобів Excel було проведено аналіз адекватності розробленої моделі. Результати представлені у табл. 5.

Таблиця 5. – Результати оцінювання параметрів регресійної моделі

	Коефіцієнти	Стандартна помилка	t-статистика	P-значення
Y-перетин	-2871.489504	9059.434272	-0.316961238	0.764080105
Змінна X 1	279.3574462	8.28738181	33.70876986	4.32019E-07
Змінна X 2	0.039901081	0.034090569	1.170443378	0.294567662
Змінна X 3	-5.002296116	20.6618607	-0.242102886	0.81831709
Змінна X 4	-116.3726688	117.8651612	-0.987337289	0.368816224
R ²				0.999439326
Нормований R ²				0.998990787
Стандартна помилка				2597.899018

Отже, значення R² свідчить про наявність залежності між даними, що дозволяє розроблену модель вважати адекватною. Після перевірки моделі на

мультиколінеарність та удосконалення за рахунок виключення одного із параметрів, її можна використовувати для складання прогнозу.

Для вирішення проблеми, пов'язаної із насиченістю ринків збуту птахофабрики та закриттям ринку Ізраїлю, було запропоновано вихід Березанської птахофабрики на ринки Субсахарської Африки (далі - ССА). Така рекомендація обґрунтовується сукупністю факторів.

Темпи зростання населення в країни ССА характеризуються високими показниками, той час як місцеве виробництво низки продовольчих та інших товарів не має суттєвого зростання. Важливим фактором разом із збільшенням чисельності населення є швидкі темпи урбанізації – випереджаючого зростання населення міст, особливо великих портових і столичних агломерацій. У ССА вже налічується понад півсотні агломерацій, у яких проживає більше ніж 1 млн осіб. Деякі з них є значно більшими за будь-які в Європі, поступаючись лише деяким мегаполісам Азії та Америки.

Наступним фактором, що обґрунтовує доцільність виходу на ринки ССА, є швидкий темп економічного зростання в даному регіоні. Показники економічного зростання ССА стабільно випереджають швидкість приросту населення. Щорічне підвищення ВВП країн ССА останнім часом у середньому становить 4–5%. При цьому в низці переважно менш розвинених країн воно сягає 7–10% і більше. Наприклад, в Ефіопії – 8,5–11,5%, Танзанії та Мозамбіку – понад 7%, у Кенії – 6–7%.

Таким чином, незважаючи на швидкі темпи приросту населення ССА, його платоспроможність з кожним роком покращується. У середньому в регіоні ВВП за паритетом купівельної спроможності (ПКС) на особу зріс із 2,5 тис. дол. США у 2005-му до 3,06 тис. дол. США у 2009-му та 3,8 тис. дол. США у 2015-му. За прогнозами експертів очікується зростання валового національного продукту країн ССА у 5-7 разів до 2050.

Переважно невисокі доходи більшості жителів країн ССА обумовлюють те, що більша частка їхніх витрат припадає на недорогі продовольчі товари, у виробництві

яких Україна має великі конкурентні переваги над іншими виробниками. Зважаючи на перспективи ринку ССА, наразі присутність вітчизняних виробників в даному регіоні є незначною.

Після проведення аналізу було визначено, що потенційними ринками збуту у регіоні ССА для Березанської птахофабрики є Конго, Мавританія, Нігерія.

Для обґрунтування доцільності виходу на ринки цих країн було проведено порівняльну характеристику обраних країн ССА з ринком Об'єднаних Арабських Еміратів, який на сьогодні є лідером серед імпортерів вітчизняної яєчної продукції.

Узагальнені результати порівняльного аналізу представлені у табл. 6.

Таблиця 6. – Порівняльна характеристика ринків ССА із ринком ОЕА

Параметр/Ринок	Ринок ССА	Ринок ОЕА
Ємність	XXX	X
Рівень конкуренції	XXX	X
Наявність платоспроможного попиту	X	XXX
Важкість транспортування	X	XXX
Насиченість	XXX	X
X	Негативний рівень показника	
XXX	Позитивний рівень показника	

Таким чином, після проведення порівняльного дослідження можна зробити висновок, що ринки ССА порівняно з ринком ОЕА є привабливішим за рахунок більшої ємності, низького рівня конкуренції та насиченості ринку. Виходячи із результатів дослідження, доцільним вважається запропонувати сфокусуватися на двох ринках ССА – Мавританії та Конго.

Економічний ефект від впровадження запропонованих заходів розраховано наступних чином.

Перш за все, за допомогою розробленої моделі здійснено прогнозування обсягу виготовленої продукції на майбутній фінансовий період (2017 рік).

Підставивши вихідні дані у розроблену регресійну модель, отримано наступні значення прогнозних показників:

$$y = -2871,49 + 279,36 * 1150 + 0,04 * 235760 - 5,00 * 671 - 116,37 * 60 \\ = 317\,458 \text{ тис. шт.}$$

Таким чином, виходячи із отриманих даних, у 2017 році обсяг виготовленої продукції за прогнозом буде становити 317 458 тис. шт. Було припущено, що обсяг замовлень у 2017 році буде дорівнювати обсягу реалізації попереднього періоду –308 456 тис. шт. яєць.

Отже, частина продукції, яка потребує забезпечення напрямку збуту буде становити:

$$317\,458 - 308\,456 = 9\,002 \text{ тис. шт.}$$

На наступному етапі було визначено на скільки потрібно збільшити виробничі потужності птахофабрики, щоб охопити нові ринки збуту (Конго, Мавританія). Розраховане значення додаткового обсягу виробництва становить:

$$18\,789 - 9\,002 = 9\,787 \text{ тис. шт. (685\,107 кг)}$$

В загальному обсяг виготовленої продукції у 2017 році становитиме 327 245 тис. шт. Таким чином, завдяки виходу на ринок ССА птахофабрика зможе збільшити обсяг виробництва на 4 %.

Для забезпечення виробництва розрахованого обсягу продукції необхідно змінити параметри моделі. Такі фактори як продуктивність праці та виробничі потужності є сталими величинами, відповідно обсяги виготовленої продукції можна збільшити за рахунок закупівлі додаткової кількості птиці та збільшення витрат на її утримання (годівлю).

Після проведення розрахунків було визначено, що для збільшення обсягу продукції необхідно закупити на 3 % більше птиці та закласти витрати на її утримання на рівні 245678 тис. грн, що на 4 %, ніж початкові дані.

Економічний ефект від збільшення виробничих потужностей за рахунок виходу на ринок Мавританії та Конго розраховано у табл. 7.

Таблиця 7. – Оцінка ефективності експорту за рахунок виходу на нові ринки збуту продукції

Показник	Прогнозні значення 2017 року
1	2
Ціна на внутрішньому ринку за 1 кг, грн	16 ¹
Ціна на зовнішньому ринку за 1 кг, дол.	3,0
Виробнича собівартість 1 кг, грн	12,0 +0,75 ² =12,75
Витрати на експорт 1 кг, грн.	10,1
Середньорічна вартість основних та оборотних фондів, тис. грн	283564000
Обсяг експорту, кг	6 023 635+1 315 230 =7338865
Курс долара	27,2 ³
Ee	524 728 847,5
E2	8,079
E3	1,255
E4	185,048

¹ Експертами прогнозується зменшення цін на яйця на внутрішньому ринку у зв'язку з проблемами, спричинені курячим грипом, що призвело до закриття кількох експортних ринків

² 245678 / 327245= 0,75 – збільшення собівартості 1 кг продукції

³ Згідно проекту Бюджету на 2017 рік

Аналізуючи дані табл. 7, можна зробити висновок про доцільність запропонованих заходів, оскільки показник E2 > 1, а E2 > E3.

На наступному етапі проведено порівняння отриманих показників зі значеннями минулого періоду. Результати розрахунку представлені у табл. 8.

Таблиця 8. – Порівняльний аналіз показників ефективності експорту у 2015 році та плановому періоді

Показник	2015 рік	Плановий (2017)	Абсолютне відхилення	Відносне відхилення, %
Ee	333 829 851,700	524 728 847,5	190898995,80	57,18
E2	6,487	8,079	1,59	24,54
E3	1,850	1,255	-0,60	-32,16
E4	117,726	185,048	67,32	57,19

Таким чином, отримані розрахунки показують, що економічний ефект від виходу на новий ринок досягається за рахунок збільшення надходжень від експорту на 57 %, при цьому коефіцієнт ефективності експорту, розрахований на основі собівартості продукції за внутрішніми цінами, зменшиться на 32 %. Це свідчить про те, що у зв'язку із зменшенням внутрішніх цін на продукцію та із одночасних збільшенням її собівартості, реалізація яєць на внутрішньому ринку не є прибутковою. Як наслідок, розгляд Мавританії та Конго як потенційних ринків збуту є доцільним та економічно вигідним.

ВИСНОВКИ

В процесі написання дипломної роботи було визначено, що важлива роль у забезпеченні стабільного зростання показників діяльності підприємства належить системі планування та прогнозування підприємства. Прогнозування є ефективним інструментом, що дозволяє приймати обґрунтовані управлінські рішення, завдяки чому можна уникнути помилкових дій, запобігти небажаним явищам. Підприємство повинне будувати свою систему прогнозування, виходячи із сукупності факторів, що здійснюють вплив на об'єкт дослідження, наявних матеріальних, фінансових та трудових ресурсів, цілей та мети прогнозування.

Дослідження діяльності ПрАТ «Агрофірма Березанська птахофабрика» показало, що вона належить до числа лідерів ринку птахівництва, виготовляючи та реалізуючи як на внутрішньому, так і зовнішньому ринку продукцію високої якості.

В результаті дослідження зовнішньоекономічної діяльності ПрАТ «Агрофірма Березанська птахофабрика» було виявлено, що птахофабрика здійснює успішну ЗЕД, поступово нарощує обсяги експорту, налагоджує співпрацю з новими партнерами. Оскільки показник $E2 > 1$, а $E2 > E3$ за увесь аналізований період, то можна стверджувати, що експорт яєць для підприємства є економічно вигідним, і відповідно, варто шукати шляхи для збільшення обсягів реалізації продукції на зовнішніх ринках. Обсяг експорту у 2015 році зріз на 5 %, хоча надходження від експорту збільшились на

373 %. Таке стрімке зростання пояснюється збільшенням курсу долара на 84 % у 2015 році. Також 2015 рік характеризується значним зростанням ціни на яйця як на внутрішньому (97%), так і на зовнішньому ринку (67 %). Це пояснюється загальною тенденцією до зростання цін в країні (збільшенням індексу інфляції).

В той же час, можна стверджувати, що такі фактори як насиченість іноземних ринків збуту, а також закриття ринку Ізраїлю, здійснюють негативний вплив на розвиток зовнішньоекономічної діяльності птахофабрики.

В результаті дослідження діяльності птахофабрики було виявлено, що організацією не виконуються планові показники щодо реалізації продукції на внутрішньому ринку, через що підприємство зазнає збитки. Система прогнозування на птахофабриці є неефективною: у 2015 році план з реалізації продукції не виконаний на внутрішньому ринку на 0,05 %, у 2014 та у 2013 році на – на 0,15 %; на зовнішньому ринку спостерігається протилежна тенденція – фактичні значення реалізованої продукції в незначній мірі перевищують планові: у 2013 році на 9 тис. шт., у 2014 – на 10 тис. шт., у 2015 – на 20 тис. шт.

Для вирішення проблеми розвитку ЗЕД Березанської птахофабрики, пов'язаної з насиченістю ринків збуту та закриття ринку Ізраїлю, було запропоновано розширити межі діяльності птахофабрики за рахунок виходу на ринки Субсахарської Африки.

Раціональність такої пропозиції пояснюється низкою факторів, серед яких: швидкі темпи зростання чисельності населення та урбанізації в цьому регіоні; підвищення економічного добробуту та платоспроможності на фоні загальної відсталості у виробництві продуктів харчування; низький рівень конкуренції.

Для вибору найбільш доцільного ринку збуту у регіоні ССА було здійснено дослідження, результати якого виявили, що експорт до Мавританії та Конго буде найбільш вигідним. Ринки цих країн було порівняно з ринком Об'єднаних Арабських Еміратів, який сьогодні є найбільш популярним напрямком збуту для вітчизняних виробників продукції птахівництва. Результати показали, що ринок регіону ССА (Конго, Мавританія) у порівнянні з ринком ОЕА є привабливішим за рахунок більшої

ємності (663 752 тонн і 93 597 тонн відповідно), нижчого рівня конкуренції та насиченості (8% і 87% відповідно).

Для вирішення проблеми, пов'язаною із недосконалістю системи прогнозування птахофабрики, була розроблена модель, що дозволяє отримати прогнозні значення обсягу виготовленої продукції. На основі цієї моделі було розроблено прогноз обсягу виготовленої продукції на 2017 рік. З урахуванням стратегії виходу на ринки Мавританії та Конго (охоплення 10% ринку), прогнозний обсяг виробництва потрібно збільшити на 9787 тис. шт яєць. Це, у свою чергу, потребує збільшення виробничих потужностей підприємства, а саме: збільшення на 3 % кількості курей-несучок та на 4 % витрат на їх утримання. В результаті, економічний ефект від виходу на новий ринок досягається у збільшення надходжень від експорту на 57 %, при цьому коефіцієнт ефективності експорту, розрахований на основі собівартості продукції за внутрішніми цінами, зменшиться на 32 %. Таким чином, можна зробити, що запропонована стратегія виходу до ринки Мавританії та Конго, є доцільною та економічно вигідною.

Для скорочення собівартості продукції доцільним вважається запропонувати реалізувати наступні заходи: удосконалення діяльності підприємства на основі логістичного підходу, використання економнішої упаковки для транспортування яєць; налагодження виробництва з відходів (шкаралупа яйця); установка біогазової станції з метою мінімізації негативного впливу на навколишнє середовище та отримання додаткового прибутку.

Отже, розроблені рекомендації дозволять забезпечити розвиток ЗЕД ПрАТ «Агрофірма Березанська птахофабрика», розширити масштаби діяльності та забезпечити стабільне зростання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ

1. Дунська А.Р., Лавренчук Н.М. Забезпечення розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств на основі прогнозного підходу. – Економіка та суспільство: Електронне наукове фахове видання. 2016 – Вип. 7.

2. Дунська А.Р., Лавренчук Н.М. Пошук та вибір іноземних партнерів для здійснення зовнішньоекономічної діяльності.- Актуальні проблеми економіки і управління: Збірник наукових праць. – К. : НТУУ «КПІ». – Вип. 10.

3. Лавренчук Н.М. Використання сучасних технологічних трендів як фактор розвитку підприємств. – Сучасні підходи до управління підприємством: Збірник тез доповідей VII Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю, 28 квітня 2016 р. – К.: Вид-во «Політехніка», 2016. – 104 с. (С. 33).

АНОТАЦІЯ

Лавренчук Н.М. Забезпечення розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства на основі прогностичного підходу на прикладі ПрАТ «Агрофірма Березанська птахофабрика». – Рукопис.

Дипломна робота освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» за спеціальністю 8.03060104 «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності» – НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», Київ, 2017.

Дипломну роботу присвячено аналізу теоретичних положень та розробці практичних рекомендацій щодо розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємства на основі прогностичного підходу. У роботі проаналізовано та обґрунтовано необхідність використання в рамках управління діяльністю підприємства прогнозування як інструменту дослідження майбутніх тенденцій розвитку підприємства; наведено практичні рекомендації щодо розширення ринків збуту підприємств сфери птахівництва.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, експорт, прогнозування, птахівництво, розвиток, моделювання.

АННОТАЦИЯ

Лавренчук Н.М. Обеспечение развития внешнеэкономической деятельности предприятия на основе прогностического подхода на примере ЧАО «Агрофирма Березанская птицефабрика». - Рукопись.

Дипломная работа образовательно-квалификационного уровня «магистр» по специальности 8.03060104 «Менеджмент внешнеэкономической деятельности» - НТУУ «КПИ им. Игоря Сикорского», Киев, 2017.

Дипломная работа посвящена анализу теоретических положений и разработке практических рекомендаций по развитию внешнеэкономической деятельности предприятия на основе прогнозного подхода. В работе проанализирована и обоснована необходимость использования в рамках управления деятельностью предприятия прогнозирования как инструмента исследования будущих тенденций развития предприятия; приведены практические рекомендации по расширению рынков сбыта предприятий сферы птицеводства.

Ключевые слова: внешнеэкономическая деятельность, экспорт, прогнозирования, птицеводство, развитие, моделирование.

ABSTRACT

Lavrenchuk N.M. Provision of the development of international business activity based on predictive approach by the example of the PJSC "Agricultural firm Berezan poultry farm". – Manuscript.

Master's thesis educational qualification in the specialty 8.03060104 "Management of foreign economic activity" - NTUU "KPI them. Igor Sikorsky ", Kyiv, 2017.

Thesis is devoted to analysis of theoretical positions and development of practical recommendations for the development of foreign trade activities based on predictive approach. The necessity of using the prediction in business management as a tool for the study of future trends of the company is justified in work; the practical recommendations on expanding markets for enterprises in the poultry industry are developed in work.

Key words: foreign trade, exports, forecasting, poultry, development, modeling.